NATO'NUN BEYİN ÖLÜMÜ GERÇEKLEŞMEDİ: AGİT VE NATO UKRAYNA'DAKİ SAVAŞI DURDURMAYA NASIL YARDIMCI OLABİLİR?

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2022 / 6

21.03.2022

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron yaklaşık iki buçuk yıl önce verdiği bir mülakatta küstah bir dille, NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiğini ve Avrupa'nın uçurumun kenarında olduğunu iddia etmişti.[1] Bunun yanı sıra kendinden emin bir şekilde NATO'nun geleceğini sorgulamıştı.[2] Ayrıca aynı dönemde, uzun zamandır savunduğu bir Avrupa askeri kuvveti oluşturma hayalinden de bahsetmişti. Bu Avrupa askeri kuvveti, aslında, Fransa ve Almanya'nın 22 Ocak 2019'da Aachen'de yeni "Alman-Fransız İşbirliği ve Entegrasyonu Antlaşması"nın imzalanması sırasında ilan ettiği, farazi ortak Fransız-Alman Avrupa ordusudur.[3]

Bununla birlikte, 2019'dan bu yana köprünün altından çok sular aktı. Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'ya yönelik özel bir askeri operasyon kapsamında başlattığı ve on beş gün içinde tam teşekküllü bir savaşa dönüşen müdahale, Macron'un iki buçuk yıl önce NATO için sarf ettiği sözlerin ne kadar anlamsız olduğunu ortaya koymuştur. Geçen zaman, Macron'un Avrupa ordusu kurma söyleminin sadece bir hayal olduğunu da kanıtlamıştır. Ukrayna'daki savaş, İskandinav ülkelerinde ciddi endişelere neden olmuştur. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu AB üyesi olmayan Avrupa ülkelerine, her fırsatta birçok konuda adeta bir öğretmen edasıyla ders vermeye ve doğru yolu göstermeye çok hevesli olan bazı AB üyesi İskandinav ülkeleri bile bu kez kendilerini yakın bir güvenlik tehdidi içinde görmeye başlamıştır. Örneğin, bir *Deutsche Welle* (DW) haberine göre, İsveç ve Finlandiya, geçmişte halklarının çoğunluğunun desteklediği askeri bağlantısızlık politikası nedeniyle NATO'dan uzak kalmışlardır, ancak şimdi Ukrayna'daki savaş nedeniyle bu politikalarını değiştiriyor gibi görünüyorlar.[4] Habere göre, özellikle

Finlandiya'da görüş değişikliği çarpıcı gibi görünüyor: Finlandiyalıların çoğunluğu tarihlerinde ilk kez NATO'ya katılmaktan yanalar. Bu bağlamda, günümüzde Finlandiya nüfusunun %53'ünün NATO'ya katılma yanlısı olduğu ifade ediliyor. Oysa bu oranın 2017 yılında, %19 olduğu belirtilmektedir. DW haberi ayrıca, İsveç'te 2017 yılında NATO üyeliğinden yana olanların oranı %32 iken, bu oranın 2022'de %41'e yükseldiğine işaret ediyor. Bu gelişmeler, Macron'un iddialarının aksine, NATO'nun beyin ölümü tehlikesinde olmadığını ve refah düzeyi en yüksek bazı AB üyesi ülkeler için bile en güvenilir savunma örgütü olarak görüldüğünü göstermektedir. AB'nin önümüzdeki dönemde güvenlik açısında NATO'nun himayesine çok daha fazla ihtiyaç duyması mümkün görünüyor. Ayrıca bu gelişmeler bize, güvenliğin söylem ile değil, güvenilir ve güçlü savunma kuvvetleriyle sağlanabileceğini kanıtlıyor.

Öte yandan, Türkiye'nin hemen yanında ciddi bir savaşın yaşandığı bu günlerde, geçmişe dönüp Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından geliştirilen "güvenliğin bölünmezliği" ilkesini hatırlamanın ve bu ilkenin özünü genç kuşaklara anlatmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. 1975 Helsinki Nihai Senedi çerçevesinde AGİT'e katılımcı Devletler, Avrupa'daki güvenliğin bölünmezliğini kabul ettiler. Bu bağlamda, Nihai Senedin beşinci giriş paragrafında, Avrupa'daki güvenliğin bölünmezliğinin yanı sıra, Avrupa çapında ve Avrupa ülkelerinin kendi aralarında işbirliğinin geliştirilmesine yönelik olan ortak çıkarlarının tanınması ve buna göre çaba gösterme niyetlerinin ifade edilmesi" hususu yer almaktadır.[5] Güvenliğin bölünmezliği ilkesi, AGİT bölgesinde bulunan her bir devletin güvenliğinin, diğer her devletin güvenliği ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu anlamına gelmektedir. Bunu ifade etmenin bir başka yolu da şudur: İşbirliği yapmak, tüm katılımcı Devletler için faydalıdır, ancak bir katılımcı Devletteki güvensizlik veya bu Devletlerden birinin güvensizliği, hepsinin refahını etkileyebilir.[6] Ayrıca, 1990 Yeni bir Avrupa için Paris Şartı, güvenliğin bölünmez ve her katılımcı Devletin güvenliğinin diğerlerinin güvenliğiyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı" olduğunu ilan etmiştir.[7]

AGİT bağlamında, Avrupa'da güvenlik ve işbirliğinin geliştirilmesi konusunda en gelişmiş çalışmaya ve müzakerelere yirmi birinci yüzyılın başlarında İstanbul'da ulaşılmıştır. Kasım 1999'da AGİT İstanbul Zirvesi'nde AGİT'e katılan 54 devletin liderleri, İstanbul Şartı" adı verilen Avrupa Güvenlik Şartı'nı imzaladı. Avrupa Güvenlik Şartı'nın sekizinci paragrafı, yirmi birinci yüzyılda Avrupa'nın güvenliği ve istikrarı için en önemli ilkelerden birini içermektedir.[8] Paragraf (s.3) aşağıdaki gibidir:

> 8. Her katılımcı Devletin eşit güvenlik hakkı vardır. Her katılımcı Devletin, ittifak anlaşmaları da dahil olmak üzere güvenlik düzenlemelerini, geliştikçe seçme veya değiştirme özgürlüğüne sahip olma hakkını yeniden teyit ediyoruz. Her Devletin

tarafsızlık hakkı da mevcuttur. Her Katılımcı Devlet, bu konularda diğer Devletlerin haklarına saygı gösterecektir. Diğer Devletlerin güvenliği pahasına kendi güvenliklerini güçlendirmeyecektir. AGİT bünyesinde hiçbir Devlet, bir Devlet grubu ya da örgüt, AGİT bölgesinde barışı ve istikrarı sağlama konusunda diğerlerinden üstün bir sorumluluğa sahip olamaz veya AGİT alanının herhangi bir bölümünü kendi etki alanı olarak göremez.

Avrupa'nın bugün Ukrayna'da karşılaştığı savaşın nedeni, Rusya Federasyonunun ve Batı bloğundaki bazı ülkelerin bu paragrafı kendi önceliklerine göre değerlendirmeleridir. 54 ülke arasında güvenlik, istikrar, barış ve işbirliğinin sağlanması için, taraflar, müzakerelerde istedikleri her şeyi elde edemezler. Müzakerenin bir oydaşmayla sonuçlanması için müzakere tarafları önceliklerini mümkün olduğunca yansıtan makul bir denge kurmalıdır. Yukarıda belirtilen Şart'ın sekizinci paragrafı, böyle bir dengeyi yansıtmaktadır. Bugün Ukrayna'da karşılaştığımız savaşa çözüm bulabilmek için, 1999 İstanbul Şartı'nın hazırlandığı dönemin yapıcı müzakere ruhuna geri dönülmesi gerekmektedir. Bize göre Türkiye, mevcut koşullarda, yeni müzakerelerde bu yapıcı ruhun yeniden canlanması için gereken elverişli zemini en iyi şekilde hazırlayabilecek, en uygun AGİT ülkelerinden biridir.

**Kaynakça: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49911.htm*

***Bu Yorum yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır. AVİM Stajyeri Hilal Kılınç makalenin tercümesine katkı sağlamıştır.*

[1] Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead, *The Economist*, 07 Kasım 2019, https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead.

[2] Teoman Ertuğrul Tulun, Emmanuel Macron Agitates and Destabilizes Europe, *Daily Sabah*, 21 Kasım 2019, blm. Op-Ed, https://www.dailysabah.com/op-ed/2019/11/21/emmanuel-macron-agitates-and-destabilizes-europe.

[3] Teoman Ertuğrul Tulun, After Brexit: The Footsteps of a Truly Carolingian European Union, *Center For Eurasian Studies Analysis Series* 2019, sy 5 (15 Mart 2019): 12, https://doi.org/10.31219/osf.io/k3me5 , https://avim.org.tr/en/Analiz/AFTER-BREXIT-THE-FOOTSTEPS-OF-A-TRULY-CAROLINGIAN-EUROPEAN-UNION .

[4] Rob Mudge ve Teri Schultz, War in Ukraine: Will It Bring Sweden and Finland Closer to Joining NATO?, *DW.COM*, 03 Mart 2022, blm. Europe, https://www.dw.com/en/war-in-ukraine-will-it-bring-sweden-and-finland-closer-to-joining-nato/a-61003152.

[5] OSCE, Conference on Security and Co-Operation in Europe (CSCE) Final Act of Helsinki (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 01 Ağustos 1975), https://www.refworld.org/docid/3dde4f9b4.html.

[6] Marc Perrin de Brichambaut, The Indivisibility of Euro-Atlantic Security Secretary General Marc Perrin de Brichambaut 18th Partnership for Peace Research Seminar (Organization for Security and Co-operation in Europe, 04 Şubat 2010), https://www.osce.org/files/f/documents/5/f/41452.pdf.

[7] OSCE, Charter Of Paris For A New Europe (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 19 Kasım 1990), https://www.osce.org/files/f/documents/0/6/39516.pdf.

[8] OSCE, Istanbul Document 1999 (Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), 1999), PCOEW389, https://www.osce.org/files/f/documents/6/5/39569.pdf.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "NATO'NUN BEYİN ÖLÜMÜ GERÇEKLEŞMEDİ: AGİT VE NATO UKRAYNA'DAKİ SAVAŞI DURDURMAYA NASIL YARDIMCI OLABİLİR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2022 / 6. Mart 21. Erişim Kasım 15, 2026. https://avimbulten.org/tr/Analiz/NATO-NUN-BEYIN-OLUMU-GERCEKLESMEDI-AGIT-VE-NATO-UKRAYNA-DAKI-SAVASI-DURDURMAYA-NASIL-YARDIMCI-OLABILIR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır